

OPERATIVNI PRIRUČNIK ZA PREVENCIJU I POSTUPANJE U SLUČAJEVIMA NASILJA U
PORODICI I RODNO ZASNOVANOG NASILJA

NOVEMBAR 2025

Dokument je izrađen u okviru projektnih aktivnosti projekta „Reakcija na rodno zasnovano i porodično nasilje“, koji je realizovan uz podršku donatorske mreže i u partnerstvu NVU Građanski aktivizam i NVU Jadranski horizonti.

Projekat je dio zajedničkih napora organizacija civilnog društva i donatora usmjerenih na postupanje, reakciju i pomoć u slučajevima slučajevima rodno zasnovanog i porodičnog nasilja.

Kako koristiti priručnik

Ovaj priručnik je osmišljen kao praktičan alat za svakodnevni rad – tokom prijema prijave, izlaska na teren, rada sa žrtvama u institucijama, kao i pri planiranju dalje zaštite i podrške.

Osnovno pravilo:

Ako postoji neposredna opasnost po život ili zdravlje – prioritet je bezbjednost (poziv 112 ili 122). Dokumentovanje i dalje procedure dolaze nakon što se rizik ukloni.

U situacijama bez akutne ugroženosti, nasilje se prijavljuje policiji ili Centru za socijalni rad (CSR), uz obaveznu procjenu rizika.

Svaki kontakt sa žrtvom je ujedno i procjena opasnosti – bilježiti:

- eskalaciju nasilja
- prijetnje
- dostupnost oružja
- prisustvo djece
- ranije incidente

Važni hitni kontakti

- **112** – jedinstveni broj za hitne situacije (poziv/SMS)
- **122** – policija (OKC)
- **124** – hitna medicinska pomoć
- **129** – vatrogasci i spasilačka služba

- **Nacionalna SOS linija za žrtve nasilja u porodici:** 080 111 111
- **Sigurna ženska kuća Podgorica:** 069 013 321 | 020 232 352
- **SOS telefon za djecu i mlade:** 116 111

Napomena: U komunikaciji uvijek voditi računa o povjerljivosti – poruke i pozivi ne smiju ugroziti žrtvu.

SADRŽAJ PRIRUČNIKA

1. Pojam nasilja i njegovi oblici
2. Zakonski okvir i nadležne institucije
3. Osnovni principi postupanja
4. Prvi kontakt i procjena rizika
5. Hitne intervencije u situacijama visokog rizika
6. Prijava i podrška kada nema neposredne opasnosti
7. Zaštitne mjere i njihovo sprovođenje
8. Krivični postupak i uloga tužilaštva
9. Centar za socijalni rad i plan pomoći
10. Djeca kao žrtve i svjedoci
11. Zdravstveni sistem – zbrinjavanje i evidencija
12. Obrazovne ustanove – obaveze i postupci
13. Ranjive grupe i posebne situacije
14. Sigurnosno planiranje
15. Prikupljanje dokaza
16. Mreža podrške i kontakti
17. Prilozi – check-liste i obrasci

1. Šta se smatra nasiljem u porodici

U skladu sa zakonodavstvom Crne Gore, nasilje u porodici obuhvata svako ponašanje člana porodice kojim se ugrožava fizički, psihički, seksualni ili ekonomski integritet druge osobe.

Najčešći oblici:

Fizičko nasilje: udaranje, guranje, davljenje, bacanje predmeta, zatvaranje, uskraćivanje sna.

Psihičko nasilje: prijetnje, vrijeđanje, kontrola, izolacija, ucjene djecom.

Seksualno nasilje: prisila na seksualne radnje, uznemiravanje, ucjene Intimnim sadržajem.

Ekonomsko nasilje: zabrana rada, oduzimanje novca, potpuna kontrola prihoda.

Uhođenje: praćenje, pozivi, poruke, nadzor kretanja i komunikacije
Članovima porodice smatraju se sadašnji i bivši partneri, srodnici, osobe koje žive zajedno ili imaju zajedničko dijete.

Rodno zasnovano nasilje obuhvata širi spektar nasilja usmjerenog prema osobi zbog roda i često se preklapa sa porodičnim nasiljem.

2. Pravni okvir i sistem zaštite

Postupanje se zasniva na:

- Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici
- Krivičnom zakoniku (član 220)
- Protokolima o međuresornoj saradnji
- Zakonu o rodnoj ravnopravnosti
- Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći

U zaštiti učestvuju: policija, sudovi, tužilaštvo, CSR, zdravstvene i obrazovne ustanove, kao i specijalizovane NVO.

Svaki slučaj se tretira kao hitan.

3. Ključni principi rada

Bezbjednost je prioritet

Procjena rizika počinje od prvog kontakta.

Uvijek provjeriti:

- prijetnje smrću
- dostupnost oružja
- prisustvo djece
- eskalaciju nasilja

Žrtva donosi odluke

Zadatak stručnjaka je da pruži informacije i opcije, ne da nameće rješenja.

Povjerljivost

Podaci se dijele isključivo radi zaštite žrtve.

Nema posredovanja sa nasilnikom

Pomirenje bez procjene rizika je neprihvatljivo.

4. Prvi razgovor i procjena rizika

Cilj nije detaljna ispovijest, već:

- obezbjeđenje sigurnosti
- zdravstvena pomoć
- identifikacija opasnosti
- pokretanje zaštite

Ključna pitanja:

- Da li je nasilnik blizu?
- Da li nasilje eskalira?
- Da li postoje prijetnje ubistvom?
- Da li je bilo davljenja ili oružja?
- Da li su djeca ugrožena?

5. Hitne situacije – šta uraditi odmah

Hitno postupanje je neophodno kada postoji:

- teška povreda
- prijetnje smrću
- davljenje
- nasilnik na licu mjesta

- djeca u opasnosti

Koraci:

1. Pozvati policiju
2. Obezbijediti sigurno mjesto
3. Ne pregovarati sa nasilnikom
4. Ukloniti djecu iz rizika kada je bezbjedno
5. Pripremiti osnovna dokumenta

Policija može odmah izreći mjeru udaljenja nasilnika do 3 dana.

6. Prijava kada nema neposredne opasnosti

Nasilje se može prijaviti:

- lično
- telefonom
- pisanim putem
- anonimno

CSR odmah pokreće:

- procjenu bezbjednosti
- Plan pomoći
- podršku djeci
- povezivanje sa skloništem i pravnom pomoći

7. Zaštitne mjere

Najčešće mjere:

- udaljenje iz stana
- zabrana prilaska

- zabrana uznemiravanja
- psihosocijalni tretman
- liječenje od zavisnosti

Mogu se izreći hitno – u roku od 48 sati.

8. Krivični postupak

Krivično djelo postoji kada nasilje ozbiljno ugrožava fizički ili psihički integritet.

Posebno se kažnjava:

- korišćenje oružja
- nasilje nad djecom
- kršenje zaštitnih mjera

Dokazi uključuju medicinske nalaze, poruke, svjedoke i prethodne intervencije.

9. Uloga Centra za socijalni rad

CSR izrađuje Plan pomoći koji obuhvata:

- procjenu rizika
- mjere zaštite
- zdravstvenu i pravnu podršku
- komunikacioni plan

Formira se stručni tim sa svim relevantnim institucijama.

10. Djeca u situacijama nasilja

Dijete je uvijek žrtva – direktno ili kao svjedok.

Obavezno:

- uključivanje CSR
- zaštita od kontakta sa nasilnikom
- prilagođeni razgovori
- saradnja sa školom i zdravstvom

11. Zdravstveni sistem

Pored liječenja, ključna je dokumentacija:

- precizan opis povreda
- fotografije uz saglasnost
- doslovne izjave žrtve
- bilježenje sumnje na davljenje

Zdravstvo ima obavezu upućivanja i informisanja o podršci.

12. Postupanje u specifičnim situacijama i sa ranjivim grupama

Određene kategorije žrtava suočavaju se sa dodatnim barijerama u pristupu zaštiti i pravdi. Sistem mora reagovati osjetljivo i prilagođeno njihovim potrebama.

12.1. Osobe sa invaliditetom

- Često zavise od nasilnika za njegu, kretanje ili finansije
- Rizik od skrivenog nasilja je veći
- Potrebno je:
 - obezbijediti pristupačnu komunikaciju

- uključiti asistente i specijalizovane službe
- posebno procijeniti stepen zavisnosti

12.2. Pripadnici manjinskih zajednica

- Strah od diskriminacije često sprečava prijavu
- Jezičke i kulturne barijere
- Neophodno je:
 - omogućiti prevodioce
 - graditi povjerenje
 - jasno objasniti prava i procedure

12.3. Starije osobe

- Nasilje se često manifestuje kroz zanemarivanje i ekonomsko iskorišćavanje
- Uključiti zdravstvene i socijalne službe radi dugoročne zaštite

12.4. Trudnice

- Rizik od teških povreda je povećan
- Svaka prijetnja ili udarac zahtijeva hitnu reakciju

13. Dugoročna zaštita i oporavak žrtava

Zaštita ne prestaje izricanjem mjera – oporavak je proces.

Ključni elementi podrške:

- kontinuirana psihološka pomoć
- pravna podrška tokom svih postupaka
- ekonomsko osnaživanje
- podrška roditeljstvu

- reintegracija u zajednicu

Institucije treba redovno da prate slučaj i prilagođavaju Plan pomoći.

14. Sigurnosno planiranje sa žrtvom

Sigurnosni plan se pravi zajedno sa žrtvom i obuhvata:

U naredna 24 sata:

- gdje će boraviti
- koga zove u hitnom slučaju
- kako napušta prostor ako dođe nasilnik

U narednih 7 dana:

- prijave i mjere
- medicinski pregledi
- kontakt sa CSR i NVO

U narednih 30 dana:

- stabilan smještaj
- pravna podrška
- ekonomske opcije

Plan se redovno ažurira.

15. Evidencija i prikupljanje dokaza

Kvalitetna dokumentacija štiti žrtvu i jača odgovornost učinioca.

Bilježiti:

- tačne izjave žrtve
- vrijeme i mjesto događaja

- povrede i fotografije
- prijetnje i poruke
- prethodne intervencije

Svi podaci moraju se čuvati povjerljivo.

16. Mreža podrške u zajednici

Efikasna zaštita zahtijeva koordinaciju:

- policije
- sudstva i tužilaštva
- CSR
- zdravstva
- škola
- NVO sektora

Redovni sastanci i razmjena informacija (u skladu sa zakonima o zaštiti podataka) smanjuju rizik i ubrzavaju pomoć.

ZAKLJUČAK

Nasilje u porodici i rodno zasnovano nasilje nijesu privatna stvar pojedinca, već ozbiljno društveno i bezbjednosno pitanje koje zahtijeva brzu, koordinisanu i odgovornu reakciju svih institucija.

Efikasna zaštita se ne postiže samo zakonima, već:

- pravovremenim reagovanjem
- dosljednom primjenom mjera
- poštovanjem dostojanstva žrtve

- međusobnom saradnjom sistema

Svaki propušteni signal može značiti eskalaciju nasilja, dok svaka pravovremena intervencija može spasiti život.

Ovaj priručnik ima za cilj da osnaži profesionalce da:

- prepoznaju rizik na vrijeme reaguju odlučno i zakonito pruže
- podršku bez osuđivanja
- zaštite djecu i ranjive grupe
- doprinesu dugoročnom oporavku žrtava

Borba protiv nasilja zahtijeva kontinuitet, znanje i solidarnost.

Samo zajedničkim djelovanjem institucija, civilnog sektora i zajednice može se stvoriti okruženje u kojem je nasilje neprihvatljivo, a žrtve zaštićene.